

SKIDANJE I POVREDA SLUŽBENOG PEČATA I ZNAKA (čl. 327. KZ) U SUDSKOJ PRAKSI*

U okviru Glave XXIX Krivičnog zakonika (*Službeni glasnik RS* 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14 i 94/16), pod nazivom „Krivična dela protiv državnih organa”, nalazi se i krivično delo skidanje i povreda službenog pečata i znaka, predviđeno u čl. 327. KZ.

Radi se o važnom i značajnom krivičnom delu, koje je malo zastupljeno u sudskoj proceduri.

Istorijski gledano, na šta je nužno ukazati, navedeno krivično delo je bilo normirano u čl. 222. KZRS, koje je bilo u važnosti do stupanja na snagu Krivičnog zakonika dana 1. januara 2006, ali u Glavi XX pod nazivom „Krivična dela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja”.

Smatram da je pravilan stav zakonodavca da navedeno krivično delo nije više u grupi krivičnih dela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja, već u grupi krivičnih dela protiv državnih organa.

Razlog je jasan: službene pečate i znake postavljaju službena lica određenih državnih organa.

Navedeno krivično delo onako kako je normirano, ima svoj osnovni oblik (čl. 327. st. 1. KZ) i normu o pokušaju krivičnog dela (čl. 327. st. 2. KZ).

Osnovni oblik, predviđen u čl. 327. st. 1. KZ glasi: „Ko skine ili povredi službeni pečat ili znak koji je ovlašćeno službeno lice stavilo radi osiguranja predmeta ili prostorija ili ko, bez skidanja ili povrede pečata ili znaka uđe u takvu prostoriju ili otvori predmet na kojoj je bio stavljen pečat ili znak, kazniće se...”

Osnovni elementi navedenog krivičnog dela jesu:

1. skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka,
2. postavljanje istih od strane službenog lica radi osiguranja predmeta ili prostorije,

* Rad primljen 12. 1. 2018. godine.

3. ulazak u prostoriju ili otvaranje predmeta na koje je bio stavljen službeni pečat ili znak.

Sušтина ovog krivičnog dela je u radu državnih organa u delu osiguranja predmeta i prostorija, a da se ne bi otvarali odnosno da se u njih ne ulazi. Faktički, određeno službeno lice – određenih državnih organa na pomenuti način, stavljanjem službenog pečata ili znaka, zaštićuje određene prostorije ili predmete, odnosno oni postaju uočljivi za ostala lica, koja ne mogu u njih da ulaze ili da dodiruju te predmete, a na osnovu Zakona ili podzakonskih akata.

Objekat radnje jesu službeni pečati ili znaci, a objekti zaštite su predmeti odnosno prostorije.

Službeni pečati ili znaci su, u stvari, određeni simboli koje postavljaju službena lica na određene predmete ili prostorije. Takvi simboli su uočljivi i upravo imaju za cilj da budu vidljivi za javnost, a u cilju da ih niko ne povređuje, niti da dodiruje, niti da ulazi u prostorije u kojima su postavljeni.

Takvi simboli mogu biti vrlo različitih oblika i napravljeni od različitih materijala.

To su najčešće pečati utisnuti u vosak (crveni – poštanski i drugi), plombe (na električnom brojilu, vodomeru i drugim predmetima).

Takav pečat ili plomba na sebi obično ima oznaku državnog organa.

Pravilnim tumačenjem, plomba se ima smatrati pečatom, a znak kao simbol jeste svaki drugi način označavanja da se predmet ili prostorija ne diraju. To su: pismena obaveštenja „zakačena” na ulaznim vratima prostorije ili ostavljeni na određenim predmetima, to je „žuta traka” postavljena na gradilištu ili na kolovozu gde je došlo do saobraćajne nezgode ili drugo.

Najčešće, a nije nužno, pored znaka ili pečata bude i pismeno obaveštenje zašto su „zapečaćeni” prostorija ili predmet, i uz upozorenje, da se ne smeju dirati.

Pečat ili znak se stavlja na određene prostorije ili predmete, a u cilju njihovog osiguranja, a u određenim postupcima, u kojima postupaju službena lica (sudski, upravni i drugi).

Kao predmet može biti svaka stvar koja je individualno određena, a prostorija se ima shvatiti kao građevinski objekat u smislu Zakona o stanovanju. Naravno, to može biti i svaka druga prostorija, određena i za druge namene, a ne samo za stanovanje.

Zakonodavac je u sadašnjem čl. 327. st. 1. KZ, upotrebio pravu formulaciju označivši „prostor” a ne „prostoriju”, kako je to bilo predviđeno u čl. 222. st. 1. KZRS. To znači, da prostor u sebi obuhvata i prostoriju.

Radnje izvršenja su alternativno određene kao skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka. Skidanje službenog pečata ili znaka je, u stvari, njegovo uklanjanje sa mesta na kome se nalazilo, a povreda službenog pečata ili znaka je njegovo oštećenje. Za postojanje navedenog krivičnog dela nije bitno da li je pečat ili znak oštećen u potpunosti ili delimično.

Nužno je da se skine ili povredi službeni pečat ili znak koji se nalazi na predmetima ili na prostoriji – prostoru, u cilju njihovog osiguranja.

Takvim radnjama se dezavuiše, umanjuje ugled i rad državnih organa, čiji službenici su postavili pečat ili znak.

Skidanjem službenog pečata ili znaka apsolutno se omogućuje ulaženje u takvu prostoriju ili prostor, odnosno slobodno raspolaganje predmetom na kom se nalazi pečat ili znak.

Za postojanje krivičnog dela iz čl. 327. KZ nije nužno na koji način je učinilac koristio prostoriju ili predmet sa kojih je skinut službeni pečat ili znak.

Da bi postojalo navedeno krivično delo, znak ili pečat je morao biti postavljen od strane službenog lica određenog državnog organa (npr. inspekcije, policijske uprave, sudskih organa, javnih izvršitelja, službenih lica javnih preduzeća i drugih).

Za službena lica i njihov pojam važi ono što je predviđeno u čl. 112. st. 3. i 4. KZ u delu „značenje izraza”.

Sledeća radnja izvršenja jeste ulaženje u takve prostorije i prostore, otvaranje predmeta na kojima su stavljeni službeni pečat ili znak. Takva radnja, a da bi postojalo krivično delo mora biti realizovana bez skidanja ili povrede službenog pečata ili znaka. To bi bila situacija kada se u takvu prostoriju – prostor, uđe kroz nezaključan prozor, kroz dimnjak, ili se pocepa cerada od kamiona na koju je stavljen službeni pečat ili znak, ili se razbije, ošteti predmet na kojem se nalazi službeni pečat ili znak.

Podrazumeva se da, kada je na prostor – prostoriju stavljen službeni pečat ili znak, ali ne od službenog lica, a preduzmu se navedene radnje izvršenja, tada ne postoji navedeno krivično delo.

Kada se na predmet ili prostor – prostoriju stavi službeni pečat ili znak, to ne znači njegovo fizičko obezbeđenje i zaštitu u tehničkom smislu.

Izvršilac može biti svako lice, a njegovo postupanje mora da je umišljajno, što znači da mora da je svestan da skida ili povređuje službeni pečat ili znak koji su postavljeni na određenom prostoru, određenoj prostoriji, ili na određenom predmetu, ili ulazi u takve prostorije, ili otvara predmet bez skidanja ili povrede službenog pečata ili znaka.

Krivično delo je svršeno preduzimanjem neke od alternativno predviđenih radnji izvršenja.

U čl. 327. st. 2. KZ je predviđen i pokušaj krivičnog dela iz st. 1. navedenog člana.

Kako je za st. 1. predviđena novčana kazna ili zatvor do jedne godine, to znači da pokušaj nije moguć, a prema zaprečenoj kazni, a s obzirom da je zakonski predviđena mogućnost pokušaja krivičnog dela u st. 2. istog člana, to je upravo zbog značaja navedenog krivičnog dela čija suština je u zaštiti državnih organa, i rada njihovih službenih lica.

Interesantan je sticaj ovog krivičnog dela i drugih krivičnih dela, a što će biti prikazano u daljem tekstu rada.

Prema našem istraživanju, mali je broj sudskih odluka u vezi sa ovim krivičnim delom, što se može tumačiti zaista malim brojem sudskih predmeta u vezi sa ovim krivičnim delom, ali i, sa druge strane, činjenicom da građani poštuju rad državnih organa i njihovih službenih lica koja, između ostalog, i postavljaju službene pečate ili znake na određene prostorije ili predmete.

Nezavisno od toga, u ovom radu su prikazane karakteristične sudske odluke po sledećim oblastima:

- I. Elementi krivičnog dela iz čl. 327. KZ – službeni pečat i znak,
- II. Radnje izvršenja krivičnog dela iz čl. 327. KZ,
- III. Krivično delo iz čl. 327. KZ i instituti opšteg dela KZ,
- IV. Krivično delo iz čl. 327. KZ i krivično procesno pravo,
- V. Krivično delo iz čl. 327. KZ i odnos sa drugim krivičnim delima.

I. Elementi krivičnog dela iz čl. 327 KZ – službeni pečat i znak

1. Neosnovano je isticanje branioca okrivljenog u žalbi izjavljenoj protiv presude prvostepenog suda kojem je okrivljeni oglašen krivim zbog krivičnog dela skidanje i povreda službenog pečata i znaka iz čl. 327. st. 1. KZ, da je Zakon pogrešno primenjen.

Iz obrazloženja: Naime, uklanjanje sa prostora gradilišta tzv. „žute trake” sa natpisom: „zastvoreno gradilište – građevinska inspekcija” jeste skidanje službenog znaka koje je ostavljeno od strane službenog lica u cilju osiguranja prostora, pa su u radnjama okrivljenog ostvareni elementi krivičnog dela iz čl. 327. st. 1. KZ.

Presuda Osnovnog suda u Čačku K 987/12 od 4. oktobra 2013. i presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž 474/14 od 14. marta 2014.

2. Kada inspektor za zaštitu životne sredine stavi službeni pečat na štamparsku mašinu okrivljenog, a on taj pečat skine, time čini krivično delo iz čl. 327. st. 1. KZ.

Presuda Okružnog suda u Beogradu Kž 718/95 od 27. januara 1995.

3. Kao službeni pečat smatra se i plomba postavljena na električnom brojilu od strane radnika Elektrodistribucije.

Iz obrazloženja: Nepravilna je odluka prvostepenog suda kojom je odbačen optužni predlog protiv okrivljenog zbog krivičnog dela skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka iz čl. 222. st. 1. KZRS.

U konkretnom slučaju Elektrodistribucija je javno preduzeće čiji je osnivač Republika Srbija, pa je jasno da se ovo preduzeće može podvesti pod pojam preduzeća iz čl. 46. st. 1. tačka v KZRS.

S obzirom da je elektrodistributivna plomba koja se nalazi na električnom brojilu postavljena od strane službenog lica – radnika Elektrodistribucije, na osnovu naloga za obustavu električne energije, nesumnjivo je da se lice koje je postavilo navedenu plombu može smatrati službenim licem, a pečat koji je stavio na električno brojilo službenim pečatom.

Rešenje Okružnog suda u Beogradu Kž 114/98 od 22. januara 1998.

4. U situaciji kada okrivljeni skine plombe sa ventila na grejnim telima u svom stanu postavljene od strane ovlašćenih radnika JKP, tada je izvršio krivično delo skidanje i povreda službenog pečata ili znaka iz čl. 327. st. 1. KZ.

Presuda Opštinskog suda u Čačku K 448/07 od 3. decembra 2007. i presuda Okružnog suda u Čačku Kž 200/08 od 27. marta 2008.

5. Plomba na električnom brojilu predstavlja službeni znak u smislu čl. 222. KZRS.

Presuda Okružnog suda u Beogradu Kž 2339/85.

II. Radnje izvršenja krivičnog dela iz čl. 327. KZ

1. Biće krivičnog dela skidanje i povreda službenog pečata i znaka iz čl. 327. st. 1. KZ je skidanje službenog pečata koje je službeno lice postavilo u cilju nemogućnosti daljeg korišćenja stvari na koju je službeni pečat stavljen.

Iz obrazloženja: Zaštitni objekat pomenutog krivičnog dela predstavlja službeni pečat ili znak, pomenuto krivično delo se nalazi u grupi krivičnih dela protiv državnih organa, pa kako je u konkretnom slučaju skinut službeni pečat sa mašina, a u postupku izvršenja, uz činjenicu da je okrivljeni imao jasnu predstavu o tome zašto je pečat postavljen, to je pravilan zaključak prvostepenog suda da skidanjem takvog pečata ostvarena je realizacija krivičnog dela koje se okrivljenom stavlja na teret.

Presuda Osnovnog suda u Čačku K 1070/11 od 9. aprila 2012. i presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž 3489/12 od 29. avgusta 2012.

2. Radnja izvršenja ovog krivičnog dela iz čl. 27. st. 1. KZ ne može se odrediti alternativno, odnosno da je okrivljeni sam ili preko trećeg lica skinuo distributivnu plombu sa brojila.

Rešenje Apelacionog suda u Nišu Kž 1356/12 od 8. februara 2013.

3. Neophodan uslov za postojanje krivičnog dela skidanje i povreda službenog pečata i znaka jeste da je radnja krivičnog dela izvršena od strane službenog lica.

Rešenje Višeg suda u Kraljevu Kž 380/15 od 15. septembra 2015.

4. Krivično delo skidanje i povreda službenog pečata i znaka predstavlja vlastoručno delo i može ga izvršiti samo lice koje neposredno skine ili povredi službeni pečat ili znak.

Rešenje Apelacionog suda u Nišu Kž 3595/13 od 3. februara 2014.

III. Krivično delo iz čl. 327. KZ i instituti opšteg dela KZ

1. Ako je okrivljenom stavljeno na teret izvršenje krivičnog dela gde je krivičnopravna radnja preduzeta neutvrđenog dana u određenom vremenskom periodu, kao vreme izvršenja krivičnog dela mora se uzeti dan koji je najpovoljniji za okrivljenog, a to je datum kojim počinje taj vremenski period i sledstveno tome protekom roka koji se traži za apsolutnu zastarelost krivičnog gonjenja, nastupa apsolutna zastarelost na dan kada započinje taj vremenski period, a koja okolnost trajno isključuje krivično gonjenje za to krivično delo, a imajući u vidu da je okrivljeni oglašen krivim zbog krivičnog dela iz čl. 327. st. 1. KZ kao i odredbe čl. 104. t. 6. KZ.

Presuda Višeg suda u Novom Sadu Kž 133/14 od 26. maja 2014.

2. Pre nego što odluči o žalbenom predlogu OJT da se okrivljeni koji je izvršio produženo krivično delo – povreda službenog pečata i znaka, umesto uslovne osude izrekne kazna zatvora ili novčana kazna, Apelacioni sud će uzeti u obzir okolnosti pod kojima je delo izvršeno, porodične i materijalne prilike okrivljenog, kao i to da li je priznao izvršenje krivičnog dela.

Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž 5977/10. od 9. novembra 2010.

3. Kada okrivljeni skine službeni pečat sa ulaznih vrata magacina postavljen od strane stečajnog upravnika nema mesta donošenju oslobadajuće presude primenom čl. 355. t. 1. ZKP u vezi čl. 8. st. 2. KZJ jer se ne može govoriti o neznatnoj društvenoj opasnosti dela zbog malog značaja i zbog neznatnosti ili odsutnosti štetnih posledica.

Presuda Opštinskog suda u Čačku K 156/02 od 18. septembra 2002. i rešenje Okružnog suda u Čačku Kž 14/03 od 30. januara 2003.

4. Moguće je produženo krivično delo skidanje i povreda službenog pečata i znaka u situaciji kada okrivljeni u više navrata povredi isti službeni pečat, nakon što ga je službeno lice vraćalo.

Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž 5977/10 od 9. novembra 2010.

IV. Krivično delo iz čl. 327. KZ i krivično procesno pravo

1. Presudom prvostepenog suda okrivljeni je oglašen krivim zbog dva krivična dela skidanje i povreda službenog pečata i znaka iz čl. 327. st. 1. KZ.

Iz obrazloženja: Presudom drugostepenog suda, presuda prvostepenog suda je preinačena tako da se okrivljeni primenom čl. 355. t. 1. ZKP oslobađa od optužbe da je izvršio navedena krivična dela.

Presudom najviše sudske instance, usvojen je zahtev za zaštitu zakonitosti Republičkog javnog tužioca pa se utvrđuje da je pravnosnažnom presudom drugostepenog suda povređen Zakon u korist okrivljenog.

Drugostepeni sud u obrazloženju svoje presude smatra da u radnjama okrivljenog nema elemenata pomenutog krivičnog dela jer je prvobitnim optužnim predlogom stavljeno na teret krivično delo iz čl. 159. Zakona o energetici koji je u međuvremenu prestao da važi.

Prema stanju u spisima predmeta imajući u vidu prvobitno optuženje, OJT je tokom postupka preinačio – izmenio svoj optužni akt stavljajući na teret okrivljenom krivično delo iz čl. 327. st. 1. KZ, pa u takvoj situaciji ako je sud utvrdio da ima mesta donošenju oslobađajuće presude, okrivljenog mogao osloboditi od optužbe za delo odnosno za radnje onako kako je optužen, a drugostepeni sud je okrivljenog i oslobodio od optužbe za krivična dela za koje je optužen ali je u razlozima presude naveo da okrivljenog oslobađa od optužbe zbog dekriminalizacije sasvim drugog krivičnog dela – čl. 159. Zakona o energetici, pri čemu uopšte ne ocenjuje da li u radnjama okrivljenog postoje elementi krivičnog dela koje mu se stavlja na teret izmenjenim optužnim predlogom.

Presuda Vrhovnog kasacionog suda Kzz 111/13 od 3. oktobra 2013.

2. Ukoliko je Zakonom predviđeno da se izvršilac dela ima kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora, pa okrivljeni bude osuđen na kaznu zatvora, sud je dužan da obrazloži zašto okrivljeni nije osuđen na kaznu koja je propisana kao prvoredna, jer će u suprotnom postojati bitna povreda odredaba krivičnog postupka koja se sastoji u tome što presuda nema razloga o odlučnim činjenicama u delu odluke o krivičnoj sankciji, a inače okrivljeni je oglašen krivim zbog krivičnog dela iz čl. 327. st. 1. KZ.

Presuda Opštinskog suda u Čačku K 876/08 od 18. septembra 2009. i rešenje Apelacionog suda u Kragujevcu Kž 2965/10 od 5. maja 2010.

V. Krivično delo iz čl. 327 KZ i odnos sa drugim krivičnim delima

1. Kada je okrivljeni sa električnog brojila skinuo plombu pa se priključio na elektromrežu i koristio električnu energiju bez evidentiranja preko brojila, tada je izvršio pored krivičnog dela iz čl. 327. st. 1. KZ i krivično delo oduzimanje tuđe stvari iz čl. 211. st. 1. KZ u sticaju, pa se prvo krivično delo ne može smatrati fazom pri izvršenju drugog krivičnog dela.

Presuda Opštinskog suda u Čačku K 574/04 od 8. decembra 2006. i presuda Okružnog suda u Čačku Kž 104/07 od 14. marta 2007:9.

2. Drugostepeni sud nalazi da se za sada ne može uzeti da je u konkretnom slučaju Krivični zakon pravilno primenjen kada je okrivljeni oglašen krivim da je izvršio u sticaju krivično delo iz čl. 327. st. 1. KZ i krivično delo iz čl. 159. st. 1. Zakona o energetici.

Iz obrazloženja: S obzirom da nije jasno da li je okrivljeni izvršio navedena krivična dela u sticaju ili se radi o prividnom sticaju, potrebno je u ponovnom postupku dati potpune razloge u pogledu primene Krivičnog zakona, te da li se eventualno u radnjama okrivljenog stiču elementi krivičnog dela iz čl. 159. Zakona o energetici u produženom trajanju s obzirom da je pouzdano utvrđeno da je okrivljeni u više navrata izvršio priključenje svog domaćinstva na elektrosistem.

Presuda Opštinskog suda u Čačku K 103/09 od 13. oktobra 2009. i rešenje Apelacionog suda u Kragujevcu Kž 1971/10 od 26. februara 2010.

3. Ne postoji sticaj krivičnog dela skidanje i povreda službenog pečata i znaka iz čl. 327. st. 1. KZ i krivičnog dela iz čl. 159. st. 1. Zakona o energetici, kada je okrivljeni, da bi se samovlasno priključio na elektromrežu skinuo plombu postavljenu od službenog lica Elektrodistribucije i izvršio samovlasno priključenje, već samo krivično delo iz čl. 159. st. 1. Zakona o energetici.

Presuda Apelacionog suda u Nišu Kž 1166/10 od 27. avgusta 2010.

4. I kod osude na krivično delo iz čl. 327. st. 1. KZ, kao i u odnosu na sva druga krivična dela, uračunljivost izvršioca krivičnog dela se ne može utvrđivati na osnovu iskaza svedoka, već je potrebno obaviti neuropsihijatrijsko veštačenje.

Rešenje Apelacionog suda u Nišu Kž 1273/12 od 2. aprila 2012.

5. Kada okrivljeni samovlasno se priključi na elektrosistem uz prethodno skidanje pečata – plombe onda se radi o izvršenju krivičnog dela iz čl. 159. st. 1. Zakona o energetici, a ne o tom krivičnom delu u sticaju sa krivičnim delom skidanje službenog pečata i znaka iz čl. 327. st. 1. KZ.

Presuda Okružnog suda u Subotici Kž 184/09 od 15. aprila 2009.

6. Presudom prvostepenog suda okrivljeni je oglašen krivim zbog krivičnog dela skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka iz čl. 222. st. 1. KZRS, a oslobođen je od optužbe primenom čl. 355. t. 1. ZKP da je izvršio krivično delo samovlašće iz čl. 225. st. 1. KZRS.

Iz obrazloženja: Presudom drugostepenog suda odbijena je kao neosnovana žalba, pa se presuda prvostepenog suda potvrđuje.

Presudom trećestepenog suda usvojen je zahtev za zaštitu zakonitosti Republičkog javnog tužioca pa se utvrđuje da je donošenjem pravnosnažnih presuda i prvostepenog i drugostepenog suda povređen Zakon u korist okrivljenog.

Krivično delo samovlašće iz čl. 225. st. 1. KZRS se vrši samovlasnim pribavljanjem svog postojećeg ili pretpostavljenog prava pri čemu pribavljanje prava ne znači sticanje prava već pribavljanje prava može postojati samo uz pretpostavku da je učinilac već subjekat tog prava, stvarni

ili pretpostavljeni, a za postojanje navedenog dela bitan je subjektivni elemenat – svest izvršioca da je već stekao neko pravo ali ne može da ga vrši, pa preduzetom radnjom se i omogućava vršenje toga prava.

U konkretnom slučaju okrivljeni od momenta dobijanja priključka na električnu energiju stekao je pravo korišćenja električne energije, koju je i trošio preko brojila čega je bio svestan, odnosno kod okrivljenog je postojala svest da je već stekao pravo da koristi električnu energiju, ali da to pravo ne može da vrši jer je od strane radnika oštećenog isključen sa gradske elektromreže zbog duga za električnu energiju, pa neovlašćenim priključenjem svog brojila na gradsku mrežu omogućava sebi vršenje tog prava – korišćenje električne energije.

Umišljaj okrivljenog se u konkretnom slučaju posmatra kao njegova svest da je već stekao neko pravo da koristi električnu energiju, ali da samo to pravo ne može da vrši jer su radnici oštećenog dovod električne energije isključili na električnom brojilu usled čega okrivljeni to pravo ne može da vrši, tako da preduzetim radnjama sebi omogućava vršenje tog prava – priključenjem svoje električne instalacije na gradsku elektromrežu radi korišćenja električne energije. Njegovim umišljajem obuhvaćeni su svi elementi krivičnog dela iz čl. 225. st. 1. KZRS pa u konkretnom slučaju postoji povreda Krivičnog zakona u korist okrivljenog.

Presuda Vrhovnog suda Srbije Kzz 42/05 od 2. novembra 2005.

Dragan U. Kalaba,
zamenik Višeg javnog tužioca u Čačku